

Ioana COȘEREANU

SECOLUL AL XIX-LEA ȘI PERSONALITĂȚILE SALE – JUNIMISTUL PETRU TH. MISSIR

Am ales – pentru tema propusă de colegii de la „Casa Mureșenilor“ și pentru a ne încadra cât mai fidel în ideea impusă de subiectul nostru – un nume care, prin preocupările sale, a contribuit la întregirea vieții culturale din Moldova secolului al XIX-lea și la completarea imaginii intelectualilor vremii. Este vorba de Petru Missir, junimist în primul rând și activ intelectual în varii domenii, care a trăit în a doua jumătate a secolului amintit. Este un nume relativ uitat. Doar cei care se preocupă de Junimea – bine-cunoscuta societate literară ieșeană de la 1863 –, al cărei membru era (bucurându-se de stima mentorului ei, Titu Maiorescu), îi cunosc întreaga activitate.

Petru Missir se naște la 8 octombrie 1856, într-o familie de origine armeană, tatăl său, Theodor Missir, fiind negustor în târgul moldav Roman. Studiile liceale le urmează la Iași, la Liceul Național, până în 1873, când pleacă la Viena, ca student al Facultății de Drept. În perioada vieneză devine mai întâi membru și, apoi, secretar al Societății studenților români „România Jună“. Aici, la Viena, citește, în „Convorbiri literare“, pe Titu Maiorescu și devine adeptul principiilor acestuia în privința ortografiei fonetice. Este preocupat de întregul fenomen lingvistic, mărturie fiind notele de curs (aflate în manuscris la Muzeul Literaturii Române), 55 pagini cu titlul *Din metrică, retorică și sintaxă* și 19 pagini *Despre vocalele finale*. În această perioadă se află în legătură cu Titu Maiorescu. Dovada este scrisoarea de mulțumire, semnată de Titu Maiorescu și trimisă tânărului secretar al „României June“, în care se spune: „Lucrările mele literare la care benevoii a vă referi, și despre care din parte-mi aș dori să fie mai însemnate nu sunt născute dintr-un spirit de blândețe. Ele sunt o critică cu adresă și amară în contra unor direcțiuni în literatura și știința română pe care le-am crezut primejdioase pentru națiunea noastră. **Căci misiunea cea mare a acestei națiuni este astăzi de a-și ocupa un loc în mijlocul popoarelor de cultură ale Europei. O asemenea sarcină însă cere de la oamenii publici o minte aspru disciplinată și o inimă pururea onestă.** Unde aceste însușiri lipsesc și se înlocuiesc prin simulări acolo este datorია criticii de a lovi. Răul pentru a pregăti binele. Astfel aceste lucrări au intrat în luptă cu timpul prezent și prin urmare nu putem a avea speranța decât în viitor. Viitorul începe cu Dumnezeu, Domnilor, de aceea sunt fericit când văd că tinerimea studioasă – deși împotrivindu-se la cutare sau cutare idee izolată – recunoaște în loialitatea acestor lucrări o luptă sinceră pentru ceea ce să fie obiectivul celei mai înalte îngrijiri în viața publică a unui popor: **pentru adevăr**“ (inv. 6769L)

Acest text al lui Titu Maiorescu, aflat de asemenea în patrimoniul M. L. R. Iași, este o copie autografă a lui Petru Missir după adresa de mulțumire trimisă „României June“.

Din 1876 se mută la Berlin, unde, în 1879, obține titlul de doctor în științe juridice. Urmează o perioadă de profesorat la Universitățile din Iași și București. La revenirea în țară, 1880, devenise membru în Junimea și vehement susținător al principiilor literare și politice ale Societății.

Generația junimistă este produsul mai multor culturi. Ea s-a format mai cu seamă prin înrâurirea culturii germane, apoi franceze și engleze asupra unor oameni ca Titu Maiorescu, Iacob Negruzzi, Mihai Eminescu, A. D. Xenopol, C. Meissner, Petru Missir. Acesta din urmă este recunoscut drept unul dintre ideologii reprezentativi ai celei de a doua generații junimiste, prin

fidelitatea și onestitatea cu care apără normele mișcării. În perioada Junimii ieșene publică o serie de studii și articole ce-l mențin, din perspectiva criticului literar, pe coordonatele acestui cerc. Cităm titluri precum: *Din literatura periodică* – 1884, *O pagină din istoria „României June“* – 1892, *Încurajarea artelor* – 1892, *Generațiunea noastră* – 1892, *Junimism* – 1897. A promovat o serioasă campanie împotriva galicismelor și a germanismelor, fie din operele originale, fie din traduceri. Este deosebit de sever în criticile sale împotriva „bolii autorlăcului“, susținând constant originalitatea scrisului. Arta clasică, verosimilul și concizia sunt atributele esențiale ale operei literare. De aceea nu-l acceptă pe Macedonski (vezi articolul său *Poezii de Al. A. Macedonski*, publicat în ediția din 1942 a lucrării lui Eugen Lovinescu: *Antologia ideologiei junimiste – culegere de studii neadunate până acum în volum*, la p. 441). Spiritul său deosebit de riguros, chiar caustic, adesea accentuat pamfletar, unde ironia este apăsată, ne poartă cu gândul la ideea că răceala judecăților este împrumutată de la mentorul Junimii, Titu Maiorescu. Missir susține cu fermitate și sinceritate în același timp răspândirea, dar și apărarea principiilor Societății Junimea. Nu părăsește acest mod de gândire nici chiar atunci când, în 1913, trece în partidul politic al lui Take Ionescu, părăsind gruparea junimistă.

Influențat de Herbert Spencer și de sociologul Émile Durkheim din *Les Règles de la méthode sociologique*, el susține existența unor analogii între fenomenele sociale și cele biologice (vezi articolul *Fenomenul social*, publicat în volumul *Lui Titu Maiorescu. Omagiu*, București, Socec, 1900, p. 394), dar și a unor deosebiri fundamentale date de existența conștiinței sociale (vezi mss. inedit Petru Missir), „diferența între omul și un popor cult și omul și poporul necult“, cu unele considerații, însemnări autografe ale lui Titu Maiorescu (7 pagini, mss. inv. 6760L): „Cu toate că sunt unele lucruri obscure, abstracte sau greu de înțeles, totuși este o compunere ce cuprinde multe gânduri drepte și adevărate. Stilul e simplu, ușor și corect.“ Comentariul se află pe ultima filă a manuscrisului, după semnătura *P. Th. Missir*, și probabil notate acolo cu gândul de a publica textul în „Convorbiri literare“. Cu acest text, Petru Missir se declară împotriva lui A. C. Cuza, care, în opinia sa, nu acorda atenția cuvenită factorului uman în evoluția socială.

În 1884, în timp ce Maiorescu se afla la București, Missir este însărcinat de critic să se preocupe de strângerea fondurilor necesare pentru întrajutorarea lui Eminescu, a cărui găzduire a și organizat-o, la Iași, împreună cu alți doi junimiști, prieteni ai poetului: Miron Pompiliu și Vasile Burlă. Legat de acest subiect, există o întreagă corespondență cu Maiorescu, în care Missir îl informa pe critic despre starea sănătății poetului, despre statutul său social, la Iași, după revenirea din sanatoriul de la Viena. Descoperim onestitatea și seriozitatea cu care omul Missir își împlinea îndatoririle (vezi scrisorile din 25 martie 1884, 13 mai 1884, 30 august 1884, adresate lui Maiorescu).

Cercetând mai departe fondul Missir, descoperim un manuscris al cărui titlu ne apropie și mai mult de tema propusă. Textul se numește *Secolul XIX*. Este cunoscut faptul că Petru Missir rămâne un fidel adept al ideilor politicii conservatoare junimiste. Conținutul textului susține această afirmație. Cităm un fragment: „Secolul XIX a adus în lume, dar mai cu seamă în Europa, ca rezultat al culturii sale, un curent caracteristic lui, care este curentul naționalității. Faptul concret al deosebirei de naționalitate au ajuns la conștiința popoarelor“. Autorul studiului comentează că, în cele 11 pagini, urmărește să analizeze noțiunea de naționalitate, și anume din perspectivă culturală, „întrucât ea trebuie să fie un element de cultură, căci numai în această privință poate fi o cercetare folositoare pentru noi“. În final, autorul textului conchide: „Din cele expuse până acum se poate ușor vedea care este calea ce și-a croit «direcția nouă» căci așa este numele literar al acestei școli de care ne-am

ocupat. Mai rămâne de zis un lucru: vița popoarelor e mărginită și vremea pierdută în lucrări rele e pierdută pentru lucrările mai bune, de aceea noi ne formăm o generație mai nouă de combatanți să ne socotim de datorie a ne ridica deasupra trecutului izvoarelor ce se hrănesc la noi din mistificarea întregii situații, se cuvine să avem mai mult interes pentru lucrurile aceste, fără a ne lăsa influențați și informați de opinia publică care, la noi, nu e încă destul de coaptă pentru a conduce pe om de principii înalte și serioase. Idealul meu este a avea alături cu mine dușmani și prieteni ieșiți din hotărâri nepărtinitoare ale unor convingeri fondate pe realitatea situației. 13 martie 1835 P. Th. Missir“.

Petru Missir a reprezentat statul român la Congresul de drept internațional de la Haga, din 1893. A fost recunoscut ca foarte bun specialist jurist. O confirmă numeroasele participări la congresele de drept internațional privat. A publicat lucrări cu caracter juridic și legislativ, precum: *Dreptul la succesiune al străinilor* –1885, *Efectele popririlor* –1909, *Dreptul de moștenire* –1921. S-a dovedit a fi un harnic publicist. În anii 1889-1900 a condus săptămânalul ieșean „Era nouă“, oficiosul grupării politice junimiste, și a devenit, în 1902, membru al comitetului de redacție al „Revistei române“ din București. A abordat, deși restrâns, și domeniul criticii literare (am menționat deja câteva titluri de articole), cu argumentări ce păstrează influențe ale lui Maiorescu.

Petru Missir s-a stins din viață la 10 iunie 1929, la București. În acel moment Nicolae Iorga, care a avut strânse relații cu Petru Missir (vezi corespondența dintre cei doi), făcea următoarea însemnare: „Cu Petru Missir se duce dintre noi unul dintre rarii reprezentanți ai sufletului românesc în epoca de ascuțită și nemiloasă critică prin care s-a pregătit terenul pentru noul avânt de idealism, necesar înfăptuirilor de ieri“.